

Інформаційна довідка **щодо основних засад здійснення аналізу впливу на бюджет** **на рівні Європейського Союзу***

***Анотація.** В інформаційній довідці висвітлено положення Міжінституційної угоди між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією щодо вдосконалення законотворчості в частині оцінки впливу на бюджет Європейського Союзу та його держав-членів.*

***Ключові слова:** бюджет, оцінка впливу, оцінка впливу на бюджет, Міжінституційна угода, Європейський Союз.*

Вступ. Аналіз впливу на бюджет, або фіскальна оцінка, в Європейському Союзі (далі – ЄС) є інтегрованою частиною загальної процедури оцінки впливу та базується на міжінституційних процедурах. Такий підхід сприяє зміцненню парламентського контролю й підвищенню прозорості в процесі законотворчості.

Основна частина. Відповідно до Міжінституційної угоди між Європейським Парламентом, Радою Європейського Союзу та Європейською Комісією про покращення законотворчості ці три інституції закликають держави-члени забезпечувати прозорість під час транспонування, імплементації законодавства ЄС або виконання бюджету ЄС – зокрема, чітко інформувати громадськість про відповідні заходи¹.

Оцінка розподільного впливу – це переважно кількісний аналіз, що дозволяє оцінити, як конкретні політичні заходи впливають на грошові доходи різних соціальних груп населення. Вона сприяє підвищенню прозорості та ефективності політики, даючи змогу кількісно виміряти її вплив на доходи домогосподарств, зокрема найбільш вразливих верств населення та середнього класу. Інтеграція оцінки розподільного впливу в бюджетний процес дозволяє ухвалювати більш обґрунтовані рішення та визначати цільові орієнтири з урахуванням соціальних наслідків політичних ініціатив і реформ. У ширшому контексті вона забезпечує глибший аналіз очікуваних наслідків запропонованих заходів і може сприяти покращенню якості публічних дебатів у державах-членах. Попередня оцінка розподільного впливу може бути потужним інструментом для підтримки процесу розробки політики та забезпечення прозорості щодо того, як державна політика та бюджетні рішення впливають на рівень бідності та рівність доходів. Вона також має бути важливим елементом, який держави-члени повинні враховувати під час розгляду політичних заходів та реформ, спрямованих на реагування на виклики та можливості, пов'язані із зеленим, цифровим і демографічним переходами, а також зі змінами у сфері праці.

Оцінка розподільного впливу є актуальною для кількох напрямів роботи на рівні ЄС. Необхідність розв'язання проблеми нерівності через механізми

¹ Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on Better Law-Making. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj/eng

оцінки розподільного впливу (DIA) підкреслюється, зокрема, в Керівних принципах зайнятості, які формують правову основу для прийняття Рекомендацій для окремих країн у межах Європейського семестру. Європейська Комісія активно застосовує EUROMOD², модель мікросимуляції податків та пільг для Європейського Союзу, для проведення аналізу впливу окремих реформ у державах-членах. Результати такого аналізу регулярно використовуються для обґрунтування політичних рішень у відповідних звітах, підготовлених у межах Європейського семестру. Євростат також покладається на EUROMOD для підготовки експрес-оцінок статистики доходів, які стосуються врахування розподільчого впливу конкретних бюджетних змін. Крім того, де це можливо, держави-члени повинні відображати у своїх проєктах бюджетних планів показники очікуваного розподільного впливу основних заходів щодо витрат та доходів. Крім того, оцінка розподільного впливу враховується в контексті розробки кліматичної політики. Зокрема, Європейську Комісію було закликано приділити належну увагу розподільчим аспектам і питанню енергетичної бідності під час оцінки впливу заходів, передбачених Цільовим планом щодо клімату на період до 2030 року³.

Європейська фіскальна рада оприлюднила свою оцінку належної фіскальної позиції для Єврозони. У звіті рекомендується враховувати обмежувальний фіскальний імпульс і наголошується, що коригування залишається особливо важливим для держав із високим рівнем державного боргу. Війна в Україні призвела до зростання інфляції та спричинила погіршення умов торгівлі, зменшивши реальний дохід Єврозони більш ніж на 2 % ВВП у 2022 році. Водночас завдяки подальшому зниженню цін на енергоносії та скоординованим зусиллям ЄС і держав-членів щодо стримування економічної кризи, вдалося стабілізувати ситуацію. У звіті також підкреслюється, що рекомендований фіскальний імпульс може сприяти зменшенню інфляційного тиску та підтримати зусилля Європейського центрального банку із досягнення цільового рівня інфляції⁴.

Відповідно до статті 58 Регламенту Європейського Парламенту⁵ проєкти законодавчих актів, що мають бюджетні наслідки, передаються Головою до комітету, відповідального за бюджетні питання, якщо вони впливають на бюджет ЄС. У таких випадках бюджетний комітет може надати свою оцінку – за власною ініціативою або на запит. Відповідальний комітет встановлює термін, протягом якого має бути надана бюджетна оцінка. Будь-які зміни до оголошеного графіка негайно повідомляються комітету, відповідальному за бюджетні питання.

² EUROMOD - Tax-benefit microsimulation model for the European Union. *The website of the European Commission.* URL: <https://euromod-web.jrc.ec.europa.eu/>

³ Distributional Impact Assessment. *The website of the European Commission.* URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/social-protection-social-inclusion/addressing-poverty-and-supporting-social-inclusion/access-essential-services/distributional-impact-assessment_en

⁴ The European Fiscal Board assesses the appropriate fiscal stance for the euro area in 2024. *The website of the European Commission.* URL: https://commission.europa.eu/publications/european-fiscal-board-assesses-appropriate-fiscal-stance-euro-area-2024_en

⁵ Rules of procedure. European Parliament 2024 – 2029. URL: https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf

У бюджетній оцінці комітет, відповідальний за бюджетні питання, має розглянути, чи передбачає проект достатні фінансові та людські ресурси, а також оцінити потенційний вплив запропонованого фінансування на інші програми чи політики ЄС. Він також визначає, чи сумісний проект із багаторічною фінансовою рамкою, системою власних ресурсів та відповідною міжінституційною угодою, а також із бюджетними принципами, викладеними в Регламенті Європейського Парламенту та Ради (ЄС, Євратом) 2018/1046 від 18 липня 2018 року. У разі надання бюджетної оцінки, комітет, відповідальний за предмет розгляду, та комітет, відповідальний за бюджетні питання, співпрацюють протягом усієї процедури для забезпечення повної узгодженості між політичними та бюджетними цілями. Для цього доповідачі обох комітетів запрошуються до участі в обговореннях проекту законодавчого акта, зокрема під час засідань комітетів та зустрічей доповідачів і тіньових доповідачів.

Відповідно до статті 96 Регламенту Європейського Парламенту окремі члени парламенту можуть вносити поправки до пропозиції Ради щодо проекту бюджету у відповідальному комітеті. Такі поправки мають бути подані в письмовій формі, містити обґрунтування, підписи авторів, а також чітке зазначення бюджетної статті, якої вони стосуються. Голова комітету встановлює кінцевий термін подання поправок.

Поправки, що стосуються пілотних проектів та підготовчих дій, підлягають попередній оцінці з боку Європейської Комісії щодо можливостей їх реалізації. Ця вимога закріплена в Міжінституційній угоді про бюджетну дисципліну, співробітництво в бюджетній сфері та належне фінансове управління⁶.

Висновки. Оцінка впливу на бюджет відіграє важливу роль у процесі прийняття законодавчих актів, що передбачено для інституцій Європейського Союзу. Вона забезпечує належне фінансове обґрунтування законодавчих ініціатив, сприяє ухваленню виважених рішень, узгоджених із загальною бюджетною політикою ЄС, а також гарантує ефективне та раціональне використання ресурсів Союзу.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

⁶ Rules of procedure. European Parliament 2024 – 2029. URL: https://www.europarl.europa.eu/rules/rules20240716/Rules20240716_EN.pdf